Blok II-3 – De formule van symbolische verhalen (4)

- De reizen van het 1^e en 2^e graads ritueel vergeleken
- De Spiegel
- De dimensionering van de Werkplaats
- Een Gel.: bij het 2^e graads ritueel?

De formule van symbolische verhalen (4)

In blok I-2 van het 1^e graads ritueel hebben we driemaal bij enkele wetmatigheden van de symbolentaal stilgestaan. (blz. 13, 15 en 22)

Nu in het 2^e graads ritueel nogal wat symbolen op een andere manier worden gebruikt, dan in het 1^e graads ritueel, is het nodig om weer wat andere regels van de symbolentaal ons bewust te worden. Dat is van groot belang. Veel comparities, waarin symbolen in de dialoog worden gebruikt, komen in drijfzand terecht, omdat men de wetten van de symbolentaal niet kent.

1. Symbolen helpen ons om op geestelijke begrippen, die van zichzelf geen gestalte hebben, toch enige greep te kunnen hebben. Daarbij zijn die symbolen het meest werkzaam, als ze dat geestelijke fenomeen in zich dragen. Zo is een auto niet geschikt als symbool voor *geestelijk licht*, maar de *zon* of een *kaars* wel, ook al is het fysieke licht van de zon of een kaars net zo min als die auto het licht, waar het ons om gaat. Maar als we het geestelijke licht maar ver genoeg over de heilige lijn ‘omlaag’ halen, de frequentie van zijn energie maar ver genoeg verlagen, komen we bij het zonlicht en nog verder gaande bij het kaarslicht uit. (De werkelijkheid is genuanceerder, maar de gedachtengang is wel in de goede richting.)
 2. Nauw met het voorafgaande verwant is wat begrijpelijk wordt onder de stelling zo boven, zo beneden. In de kwadranten-figuur, figuur 28 op blz. 42, treffen we *de elementen lucht, water, aarde en vuur* aan. Natuurlijk is het geen echte lucht, waar we ideeën mee vormen, is het ook geen gewoon water, waarin een embryo groeit, is het geen stoffelijke aarde, waarmee een ideaal vormgeving krijgt en geen vuur, waarmee we onze lessen uit levenservaringen trekken. Maar wat in het aardse leven vuur, aarde, water en lucht als vermogens aan de dag leggen, doen daarmee vergelijkbare mediums in geestelijke sferen. Omdat we die vergelijkbare mediums in de geestelijke sferen doorgaans niet waarnemen, kunnen in hun werking vergelijkbare fenomenen uit het fysiekmateriële leven goed als symbool dienen om ons toch een zekere voorstelling te maken, van wat er in die geestelijke sferen gebeurt.
- Bij de bovenstaande voorbeelden zijn de fenomenen zon, kaars, lucht, water, aarde, vuur – grof gezegd – verdichtingen van hetgeen we er mee willen

symboliseren. Geen wonder dat ze vergelijkbare eigenschappen in het fysiekmateriële leven vertonen.

3. Weer een vervreemdingsstap verder zijn de symbolen, die een parallel verschijnsel laten zien: een duidelijk voorbeeld daarvan is in het 2^e graads ritueel *de korenaar*. Daarbij wordt – zo leert ons de catechismus – een vergelijking gemaakt tussen *de kiemkracht van de graankorrel en de daden, die de gezel vanuit de kracht van het Hoog Beginsel, dat in hem gestalte heeft gekregen, aan de dag legt*.
 4. Weer anders werken symbolen, die met hun vorm verwijzen, naar kenmerken van een bepaalde gesteldheid. Een *cirkel* of concreter een *ring* suggereert eenheid, maar ook verbondenheid van alles, wat zich daarbinnen bevindt. Als die ring van *goud* is, geven we aan, dat het voor ons een hoogwaardige verbondenheid is. Bovendien geldt: wat goud is onder de metalen, is de zon onder de planeten. Daardoor wordt goud weer met het fysieke licht van de zon en vandaar ook weer met geestelijk licht verbonden.
 5. **!! Symbolen zijn niet poly-interpretabel !!**
Eén van de belangrijkste noties aangaande symboliek is – en met name voor vrijmetselaren – het volgende: Symbolen ontleen hun betekenis aan de context, waarin ze worden gebruikt. Symbolen zijn niet poly-interpretabel, ook al verkondigt menig maçon dat met de grootste stelligheid. Veel Bbr.: vinden het juist zo mooi, dat je met symbolen zoveel kanten uit kunt, dat ze daarom zo inspirerend zijn. Maar de gewetensvraag is gerechtvaardigd, of dat niet een valkuil is. Poly-interpretabel zijn ze zolang je ze niet in hun zuivere context ziet. Maar een bank is niet zowel dat ding, waarop je kan liggen als dat gebouw, waar ze met geld bezig zijn. Dat woord krijgt pas zijn betekenis door de context, waarin het wordt gebruikt. Als je iemand vraagt of de maan mannelijke of vrouwelijk is, antwoorden de meesten vrouwelijk. Dat is correct in de dualiteit met de zon, maar in de dualiteit met de donkere nacht is de maan het lichtgevend en daardoor mannelijke element.
- Bedenk, waarom een symbool in een context terecht is gekomen. Een dichter van een symbolisch verhaal of een mysticus, die een ritueel ‘bouwt’, wil iets, waar geen woord of beeld voor bestaat, toch in dat verhaal of ritueel gestalte geven. Het symbool, dat hij dan

kiest, moet dan ook in die exclusieve betekenis geïdentificeerd worden. Dat het in andere contexten van andere verhalen voor iets anders is gebruikt, mag er niet toe leiden, dat we die andere betekenis dan ook maar aan het symbool meegeven in het eerste geval, ook al is dat verschil heel klein. Vaak hebben die verschillende toepassingen van dat symbool diverse overeenkomsten en zijn de verschillen niet meer dan nuance-verschillen. Maar ook al zijn het slechts nuance-verschillen, als je die miskent, gaat vaak juist de essentie van wat er verteld wil worden, verloren.

Enkele voorbeelden, waar Bbr.: regelmatig mee worstelen en waardoor irrationele gedachtewisselingen ontstaan of juist de clou, waar het om draait, verloren gaat:

- Moet **de zon nu in het N.:O.:** en **de maan in het Z.:O.:** van de tempel te zien zijn, **of net andersom?** Dit soort gedachtenwisselingen zijn zinloos, als je niet met elkaar afspreekt, wat je uitgangspunten zijn. Als je stelt, dat het schietlood mannelijk is t.o.v. het waterpas, omdat het schietlood de verbinding met de hemel en dus het geestelijke onderhoudt en het waterpas verwijst naar verbindingen in het horizontale vlak, het met de aardse vormenwereld verbondene, dan zou de lichtgevende mannelijke zon inderdaad in het N.:O.: moeten staan en de het zonlicht reflecterende maan in het Z.:O.:.

Maar in het N.: is veel minder licht dan in het Z.:. Dat zou dus voor de omgekeerde oplossing pleiten. Het probleem wordt veroorzaakt – net al bij die maan in de donkere nacht – dat we ons tegelijk in twee dualiteiten willen bewegen en dan loop je per definitie vast. Beide benaderingen zijn goed, maar niet tegelijkertijd. Dezelfde zinloze discussie kan opgezet worden t.a.v. **de beide kolommen J.: en B.:.**

- Moet **de winkelhaak** nu wel of niet twee gelijke benen hebben. (zie blok I-4, blz. 22)
De vraag is triviaal. Het hangt er maar net vanaf, in welk verband je hem als symbool wil gebruiken. In de van evenwicht getuigende vereniging met de passer moeten de benen gelijk zijn, want het symbool van passer en winkelhaak moet balans uitstralen. ✧ Dat lukt niet met een winkelhaak met ongelijk benen. ✧ (Dat neemt niet weg, dat maar al te vaak een ongelijkbenige winkelhaak met een passer wordt gekruist en op de Bijbel is te zien.)

figuur 35

In de betekenis van ontvangen van inspiratie en afdragen van levenservaringen aan het universum is eveneens een gelijkbenige winkelhaak de juiste. Maar als het gaat om het in harmonie weten te houden van je geestelijke oriëntatie en aardse levenswandel, dan is de ongelijkbenige winkelhaak meer op zijn plaats. Wil je het accent op het begrip balans leggen, dan is de gelijkbenige winkelhaak meer op zijn plaats. Bij de 4^e reis zijn beide invalshoeken denkbaar.

Als we met de winkelhaak de arbeid aan de kubieke steen verrichten, heeft de winkelhaak een totaal andere functie. Dan is hij zeker niet het instrument van de meester. De vraag of de benen dan gelijk of ongelijk zouden moeten zijn, is daar niet van toepassing. De betekenis van de haakse hoek is bij alle drie de interpretaties van wezenlijk belang.

Zo zien we hoe we moeten oppassen één werktuig in verschillende contexten dezelfde betekenis te geven.

- Hetzelfde speelt bij **de passer**. De passer, die we tijdens de 2e reis meekrijgen, dient in eerste instantie als instrument om afstanden af te passen. Niemand denkt bij de 2e reis aan een cirkels trekkende Schepper. In dit geval valt er echter – zoals we zagen in blok II-1, blz. 39-40 – wel een dieper liggende betekenis te traceren, die met de Schepper verband houdt.

De conclusie uit deze voorbeelden moet zijn:

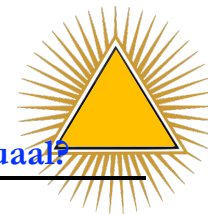
!! Leg niet twee, laat staan meer symbolisch benaderingen één op één over elkaar heen. !!

Vergelijken kan heel interessant zijn, als je je maar bewust bent, dat de conclusies uit verschillende benaderingen komen en altijd maar ten dele of zelfs helemaal niet inwisselbaar zijn.

6. **Logica is de maatstaf voor de zuiverheid van zowel het ritueel of symbolische verhaal, als voor het gebruik van de daarin voorkomende symbolen.**

Het woord kosmos betekent orde. De wetenschappers, die de oerknal wiskundig hebben weten te beschrijven, hebben geconstateerd, dat als er maar de minste afwijking of disbalans zou zijn geweest, de kosmos geïmplodeerd zou zijn. Dat wij mensen die orde in heel veel niet herkennen, komt voort uit de begrenzingen van ons kenvermogen. De grote verhalen en ritualen worden juist gekenmerkt door een verbijsterende orde en logica. Dat geldt voor een groot deel ook voor onze Blauwe Graden.

7. Redeloos voelen en rigide rationaliteit sluiten elkaar uit en leveren niets op. Maar **de koninklijke kunst vraagt van ons hoofd en hart in wisselwerking met elkaar te gebruiken. Dan gaan logica en strakke duiding van symbolen niet ten koste van de beleving, maar leiden zij automatisch tot een daarmee corresponderende, diepere en verfijndere beleving.**

Een graad van inzichten

De reizen van het 1^e graads en 2^e graads ritueel ver-geleken

De ervaringen van de reizen in de 1^e graad doen ons de menselijke ontwikkelingsweg van bewustzijn gaan. Dat vraagt inspanning en dus *kracht*. In de 1^e graad moeten we *strijden* om problemen en leed te overwinnen. Het zijn dan ook in hoge mate emotioneel geladen reizen.

De reizen in de 2^e graad doen ons de gradaties van die ontwikkelingsweg *bewust worden*. Ze geven ons inzicht en dus *wijsheid*. Er is *geen* sprake van *strijd*. De reizen zijn veel minder dramatisch geladen dan die in de 1^e graad.

Dat strookt echter niet met de gedachte, dat we ons met het 1^e graads ritueel op de met wijsheid verbonden kolom J.: bevinden, die van het verticale schietlood, en met het 2e graads ritueel op de met kracht verbonden kolom B.: die van het horizontale waterpas.

Hiermee hebben we direct al een mooi voorbeeld, hoe je altijd op je hoede moet zijn, dat je niet ongemerkt twee verschillende invalshoeken één op één over elkaar heen legt. Dan 'klopt' het niet meer. Dat is inderdaad ook hier het geval:

Dat we het 1e graads ritueel met het schietlood en de kolom J.: verbinden en het 2e graads ritueel met het waterpas en de kolom B.: vloeit voort uit het gilde systeem en de daarmee verbonden bouwsymboliek. Daarin werkt de leerling aan zichzelf en de gezelschap in de wereld.

Dat de ervaringen van de reizen in het 1^e graads ritueel meer met strijd en *kracht* (= kolom B.:) en die van het 2^e graads ritueel meer met inzicht en *wijsheid* (kolom J.:) te associëren zijn, komt omdat hier niet het gilde-systeem met de dualiteit [leerling-gezel] speelt. Waar het de reizen van beide graden betreft, is er sprake van **twee complementaire benaderingen van de totale levensreis van leerling tot meester**. De ene benadering is een dramatische, de andere een analytische. Wederom is daar de conclusie, dat de reizen niet in het gilde-systeem passen. Bij de reizen van het 1^e graads ritueel is helemaal geen sprake van bouwsymboliek, bij die van het 2^e graads ritueel wel gezien alle werktuigen, maar dat neemt niet weg, dat die reizen niet in het gilde-systeem passen.

Het 2^e graads ritueel geeft niet alleen inzicht in de fasen, die doorlopen moeten worden om tot het meesterschap van de vlammende ster te geraken. Ook de spiegel en de explicatie van de werkplaats bieden inzicht.

De spiegel

De spiegel is een prachtig symbool, dat ons op een enorm indringende manier met ons zelf confronteert. Hij dwingt ons tot het *Ken u zelf!*.

Het ritueel legt ook een ander verband, dat in wezen op hetzelfde neerkomt: *U staat voor uw hoogste Rechter* – het Hoger Zelf, het bewustzijn, dat ons bouwplan kent, noem het zo u wilt. Het komt steeds op hetzelfde neer. Niemand anders dan wij zelf in ons hoogste weten heeft het recht over onze staat van ontwikkeling te oordelen. Vandaar ook zinsneden als: *Wie zijn wij, dat wij over u zouden kunnen oordelen. Het past ons niet te boren wat het oordeel is. Antwoord uzelf in stilte.*

De spiegel past in het 2^e graads ritueel, dat niet zozeer de strijd des levens dramatiseert, maar ons inzichten leert.

De werkplaats

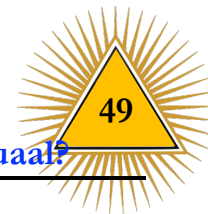
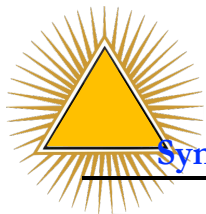
Om diezelfde reden past ook de beschrijving van de werkplaats goed in dit 2^e graads ritueel. Die beschrijving wordt ons in de catechismus gegeven.

Dat neemt niet weg, dat er veel voor te zeggen is, om de kandidaat al in het 1^e graads ritueel de informatie over de werkplaats te geven. Zijn kenmerken zijn:

- volledig en volmaakt
- een langwerpige vierkant (zie blz. 24)
- van het O.: tot het W.: lang
- van het Z.: tot het N.: breed
- onmetelijk hoog
- bedekt door een azuren gewelf bezaaid met sterren
- rustend op drie zuilen W.:, K.: en S.: in de gedaante van een driehoek
- van het oppervlak tot in het middelpunt der aarde diep
- verlicht door de vlammende ster.
- Bovendien wordt onze werkplaats **door de dierenriemtekens omgeven**, waarmee de schaal van dat arbeidsveld nog groter wordt getrokken dan die van ons planetenstelsel.

Een cluster van mystieke inzichten is hier verzameld. Voor dit instructie-blok is het voldoende om erop te wijzen, dat het hier gaat om **3 uitgangspunten**:

1. De voorwaarden, waarop de kosmos is ontstaan: de drie-eenheid van W.:, K.: en S.: De kosmos (= orde en sieraad) getuigt van *schoonheid*, doordat hij door de integratie van orde en balans (= *wijsheid*) en een enorme energetische *kracht* is ontstaan en 'in orde voortstuwend' stand houdt.
2. De kosmos als geheel en in al zijn onderdelen zich volgens de gulden snede – de vlammende ster – natuurlijk en altijd in balans ontwikkelt.
3. Dit alles door ons als aarde-bewoners **vanuit het perspectief van onze woonstee**, Moeder Aarde, moet worden gezien.

Een Geleider bij het 2^e graads ritueel?

Waarom geen geleider bij de reizen van het 2^e graads ritueel?

In sommige loges worden de reizen tijdens het 2^e graads ritueel zonder Gel.: afgelegd. Welke beslissing een loge in deze ook kiest, het dient onze bewustwording aangaande dit ritueel, als we bij die vraag stilstaan.

In blok 2 van het 1^e graads ritueel hebben we uitgebreid stilgestaan bij de vraag, wat de Gel.: verpersoonlijkt (blz. 10-11). Als hij inderdaad **een diepe innerlijke kwaliteit** in ons verpersoonlijkt, dan is de mens, die zonder de hand van die stille kracht te voelen door het leven moet, de meest beklagenswaardige. Als er nu iets in het innerlijk van de mens moet ontwaken, is het wel de ervaring van die innerlijke geleiding, die, zij het op een andere, verhoogde vorm, in het 3^e graads ritueel weer ten tonele verschijnt. Het is een dwaze gedachte, dat de mens ooit zonder innerlijke geleiding ontwikkelingsstappen zou kunnen maken. Als er iets is, waar vrijmetselaren met recht voor willen waken, dan is het wel van inspiratie, intuïtie en gevoel verstoken te blijven. En of we nu met innerlijke processen of uiterlijke in wisselwerking met de medemens verkeren, die Gel.: hebben we bij alles nodig – dus zowel als leerling, als gezelschap en als meester. Vanwaar dan die neiging om in het 2^e graads ritueel geen Gel.: te laten opreden? Is het soms, omdat de reizen ons in eerste instantie zo cognitief benaderen? Als dat zo zou zijn, dan zouden we de stem van de inspiratie des te meer van node hebben.

Maar er speelt ook nog een dramatisch probleem bij de reizen van het 2^e graads ritueel.

De onmacht om de reizen met de te onderscheiden werktuigen helder, indringend en dramatisch betekenis te geven, wordt in de praktijk vaak gecompenseerd door een overdaad aan explicerende woorden voor en na iedere reis. De reizen zelf, waar het toch om moet gaan, duren daarom in verhouding tot de tijd, die de woordenvloed vraagt, maar heel kort. Als er dan bovendien geen Gel.: is, die het tempo van de rondgang bepaalt en door zijn aanraking tot overdenking en beleving en daardoor ook tot een zekere vertraging maant, bepaalt de inwijdeling zelf het tempo van zijn rondgang. En omdat hij emotioneel nog blanco staat tegenover al die werktuigen, die hem in hoog tempo achter elkaar worden aangereikt, loopt hij snel, zijn de reizen voorbij voordat je het weet en wordt er niets, maar dan ook vaak niets 'beleefd'. Zo ontstaat er een vicieus proces in negatieve zin en wordt het geheel steeds levenlozer.

Dus los van een psychologisch argument is er ook een dramatisch argument om deze reizen met de Gel.: te gaan, die mits hij zijn rol goed weet in te vullen een enorme bijdrage kan leveren aan de beleving van de reizen. Het zijn niet de reizen, maar de spiegel, de vlammeende ster en de graankorrels, die als beleving beklijven. Het is heel betreurenswaardig, dat dit in feite ongelooflijk rijke, veelzeggende ritueel zo weinig waardering geniet. Juist de Gel.: zou in hoge mate kunnen bijdragen om deze treurige situatie te keren.

Een bijdrage van de Voorber.: in dit verband

De Br.: Voorber.: zou een hele belangrijke bijdrage kunnen leveren door de kandidaat op het hart te drukken bij de reizen, die hij zal gaan, ruim de tijd te nemen om tijdens die reizen stil te staan bij de vraag, wat die reis met het meegegeven werktuig wel zou kunnen betekenen en wat de volgorde en samenhang tussen die reizen zou kunnen zijn.

De Gel.: bij de 5^e reis

Dubieuzer is de vraag, in hoeverre de Gel.: bij de 5^e reis zou moeten meereizen.

In het geval, dat de A.:Mr.: de inwijdeling tijdens de reis vanuit het oosten tegemoet treedt en hem uitnodigt in een pentagram te gaan staan (zie blok 1, blz. 35), schijnt mij de zuiverste en mooiste oplossing, dat de Gel.: tot dat moment mee reist en de geleiding dan als het ware over geeft aan de achtbare meester door de kandidaat met een lichte aanzet naar de A.:Mr.: toe te doen bewegen. Daar hier geen aanstaande gezelschap, maar een meester des levens is 'geboren', kan hij vervolgens zijn reis alleen afmaken.

In welke hand moeten de werktuigen worden gedragen?

Het ritueel van de orde schrijft voor, dat de kandidaat bij de 1^e reis hamer en bijtel in de linker hand moet vatten – wat te doen bij de volgende reizen is niet aangegeven. De meeste loges laten de kandidaat de werktuigen ook bij de volgende reizen met de linkerhand dragen.

Symbolisch zou de rechter hand veel correcter zijn, omdat het de werktuigen zijn, waarmee de kandidaat *actief* door het leven gaat.